

Yrittäjyys- kasvatuksella elinvoimaa!

**YES-KUNTAKÄSIKIRJA KUNNAN
PÄÄTÖKSENTEKIJÖILLE**

SISÄLLYS

1. ONKO KUNTASI ELINVOIMAINEN?	4
2. ENNAKOINTI EDELLYTTÄÄ KESKUSTELUA	7
3. MIKSI YRITTÄJYYSKASVATUS EI TOTEUDU?	8
4. MAHDOLLISTAAKO KUNTA YRITTÄJYYSKASVATUKSEN?	9
5. YRITTÄJYYSKASVATUSTA RAKENNETAAN YRITTÄJÄMAISEN OSAAMISEN EKOSYSTEEMISSÄ	11
6. YRITTÄJYYSKASVATUS OSANA STRATEGIOITA	16
7. ARVIOINTI ON OSA YRITTÄJYYSKASVATUSTA	18
8. TYÖKALUT YRITTÄJYYSKASVATUKSEN RAKENTAMISEKSI KUNTAAN	19

YES-VERKOSTO TUKEE YRITTÄJYYSKASVASTUKSEN KEHITTÄMISESSÄ

YES on Suomen merkittävin yrittäjyyskasvatuksen kehittäjäverkosto, joka yhdistää kunnan toimijat rakentamaan vaikuttavampaa yrittäjyyskasvatusta. Tarjoamme tukea ja mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen kunnille, oppilaitoksille ja muille yrittäjyyskasvatustoimijoille. Tutustu palveluihimme:

YES-VERKOSTON KUNTAKEHITTÄMINEN

Tämä kuntakäsikirja on osa YES-verkoston kuntien kehittämissäkitä. Olemme rakentaneet käsikirjan ympärille valmennuksia tukemaan kehittämis- ja strategiatyötä sekä laatineet työkalut yrittäjyyskasvatuksen viemiseksi osaksi kunnan elinvoimaisuuden kehittämistä.

Kysy lisää ja ole yhteydessä – rakennetaan yhdessä juuri teidän kuntanne tarpeita vastaava kokonaisuus.

info@yesverkosto.fi

MUKAAN YES-VERKOSTOON?

YES tarjoaa tilaisuuksia verkostoitumiseen niin yksittäisille henkilöille kuin organisaatioille. **YESin jäsenyys** mahdollistaa osallistumisen verkoston ja yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja auttaa vahvistamaan henkilökohtaista yrittäjyyskasvatusosaamista. **Ammatillinen yrittäjyysverkosto** tarjoaa foorumin yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseksi ammatillisessa koulutuksessa.

<https://yesverkosto.fi/liity-jaseneksi>

VALMENNUKSET JA TAPAHTUMAT

YES-verkosto tarjoaa yrittäjyyskasvatuksen valmennuksia ja työpajoja opetushenkilöstölle, oppilaitoksille ja kunnille. Lue lisää:

<https://yesverkosto.fi/yes-valmennukset>.

Järjestämme erilaisia yrittäjyyskasvatukseen liittyviä tilaisuuksia ja tapahtumia. Löydät ne tapahtumakalenteristamme:

<https://yesverkosto.fi/tapahtumat>.

YES-VERKOSTON MATERIAALIT

Lisää maksuttomia yrittäjyyskasvatuksen materiaaleja löydät osoitteesta

<https://yesverkosto.fi/materiaalit>.

TILAA YES-UUTISKIRJE:

<https://yesverkosto.fi/uutiskirje>

yesverkosto.fi

KENEN VASTUULLA ON YRITTÄJYYSKASVATUKSEN TOTEUTUMINEN?

Yrittäjyyskasvatuksen tarve on ilmeinen ja se vain kasvaa, sillä monien haasteiden parissa kamppailevat kunnat tarvitsevat yritystoimintaa ja yrittäjiä, jotka luovat työtä ja työpaikkoja. Yrittäjyyskasvatuksesta hyötyvät myös ne, jotka eivät ryhdy yrittäjiksi. Yrittäjämäiset valmiudet ovat tärkeitä taitoja tässä ja nyt.

Yrittäjyyskasvatus on kirjattuna eri kouluasteiden opetussuunnitelmiin ja nostettu teemaksi myös moniin kansallisiin kehittämisohjelmiin. Yrittäjyyskasvatusta myös toteutetaan oppilaitoksissa paljon.

Yrittäjyyskasvatus on kuitenkin liian usein yksittäisen oppilaitoksen tai opettajan toimenpiteitä. Yrittäjyyskasvatuksesta puuttuu jatkumo, eikä se ole osa toimintakulttuuria. Tällöin yrittäjyyskasvatuksen tulokset jäävät laihoiksi ja sen vaikuttavuus kunnan elinvoimaisuuden kehittämisen näkökulmasta on vähäistä.

Yrittäjyyskasvatuksen laadukas ja vaikuttava toteutuminen edellyttää yrittäjämäisen toimintakulttuurin rakentamista ja kehittämistä. Yrittäjyyskasvatusta on tarkasteltava kokonaisuutena ja tarkastelu ympäristöksi on valittava koko kunta. On tärkeää pohtia, saavutaanko tehdyllä yrittäjyyskasvatuksella sellaisia tuloksia, joilla on arvoa myös kunnan näkökulmasta.

Sanna Lehtonen
toiminnanjohtaja
YES ry

"Yrittäjyyskasvatus edellyttää johtamista. Miten sinun kunnassasi johdetaan yrittäjyyskasvatusta?"

Tämä käsikirja on laadittu yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyön tueksi. **Kirja on suunnattu kunnan virkamiesten lisäksi myös luottamushenkilöille ja muille kunnan kehittämisessä mukana oleville tahoille.** Kirja auttaa rakentamaan kunnan elinvoimaisuutta tukevaa yrittäjyyskasvatusta.

Kirja herättää kysymyksiä ja auttaa rakentamaan kunnan elinvoimaisuutta tukevaa yrittäjyyskasvatusta. Kirja myös ohjaa ottamaan yrittäjyyskasvatuksen huomioon kunnan eri tasoilla tapahtuvassa päätöksenteossa ja nostamaan yrittäjyyskasvatuksen osaksi kunnan kaikkia kehittämistoimenpiteitä.

Kirjan lopussa on myös konkreettinen prosessikaavio, jonka avulla kuntaan voidaan rakentaa vaikuttavaa yrittäjyyskasvatusta.

sanna@yesverkosto.fi
p. 045 357 2716

Facebook: Sanna Lehtonen
Viestipalvelu x: SannaLehtonen
LinkedIn: sannalehtonen

1. ONKO KUNTASI ELINVOIMAINEN?

MIKÄ ON KUNTA?

Kunta on yksikkö, joka on olemassa kuntalaisia varten. Kunnan tehtävä on varmistaa kuntalaisten hyvinvointia. Kunta itsessään ei tee mitään, vaan kunnassa olevat ihmiset tekevät työn.

Kunnan tehtävät ovat osittain lakisääteisiä, kuten varhaiskasvatus, koulutus ja nuoriso- ja ympäristöpalvelut.

Kunnalla on lisäksi muita tehtäviä, jotka liittyvät talouteen, työllisyyteen tai asumiseen.

Kunnalla on monta roolia kuntalaisten hyvinvoinnin ja kunnan elinvoiman edistämiseksi. Yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta on tärkeää tarkastella kunnan sivistys-tehtävää ja elinkeino- ja työllisyysroolia.

KUNNAN TEHTÄVÄT

- 1. Koulutus- ja varhaiskasvatuspalvelut**
- 2. Kulttuuri-, nuoriso-, kirjasto- ja liikuntapalvelut**
- 3. Tekniset palvelut, maankäyttö ja rakentaminen sekä ympäristönsuojelu**
- 4. Turvallisuus ja varautuminen**
- 5. Elinkeinotoiminnan ja työllisyyden edistäminen**

Lähde: Valtionvarainministeriö

Kunnan roolien lisäksi kuntaan vaikuttavat kunnassa olevat ihmiset ja heidän roolinsa. Asukkaiden ja kunnassa työskentelevien ohella kuntaan vaikuttavat luottamushenkilöt ja heidän toimintansa. Poliittisilla tavoitteilla ja agendoilla saattaa olla hyvinkin paljon vaikutusta kunnan toimintaan, niin hyvässä kuin pahassa.

Kuntien toimintaa kuvaa tällä hetkellä jatkuva muutos, uudistumisen paine ja myllerrys. Toimintaympäristöt muuttuvat nopeasti ja kunnat ovat useiden samanaikaisten muutosten ja uudistusten ristipaineissa. Nämä voivat olla niin ulkoisia kuin sisäisiäkin. Muutosvauhti on kova, mutta monta kertaa muutoksien tekeminen voi joskus jopa tuntua itsetarkoitukselliselta.

Kuntien toimintaan vaikuttavat kuntatalouden heikentyminen, soteuudistus, työllisyyspalvelu-uudistus monet rakenteelliset muutokset kuten kuntaliitokset, palveluiden ulkoistaminen, kuntayhtymien muodostuminen tai kunnan erilaiset organisaatio-uudistukset. Nämä aiheuttavat muutoksia myös kunnan toimintaan eli palveluiden tuottamiseen. Kiristynvä kuntatalous aiheuttaa sen, että kunnan palveluita täytyy tuottaa yhä pienemmillä resursseilla. Samaan aikaan palveluilta vaaditaan yhä parempaa laatua ja vaikuttavuutta.

Kaikki tämä vaikuttaa tarpeeseen tarkastella kunnan tuottamia palveluita uudesta näkökulmasta.

Tässä kirjassa kunnan tehtävää tarkastellaan yrittäjyyskasvatuksen näkökulmasta.

MILLAINEN ON ELINVOIMAINEN KUNTA?

Elinvoimaisuus on kunnan uudistumiskykyä, jota tarvitaan taloudellisen kasvun, yhteiskunnan toimivuuden ja yksilön hyvinvoinnin vuoksi. Sitä on muun muassa toimiva elinkeino- ja palvelurakenne: kokonaisuus, joka houkuttelee ja sitouttaa kuntaan sekä yrityksiä, yhteisöjä että kaikenikäisiä ihmisiä.

Koska kunnat ja niiden toimintaympäristöt ovat erilaisia, myös elinvoimaa edistävät toimenpiteet ovat erilaisia. Kun lisäksi kuntasektori kokonaisuudessaan on muutoksessa, on investointeja ja muita elinvoiman edistämiseen tähtäviä hankkeita punnittava erittäin tarkasti ja arvioitava niiden vaikutuksia myös pidemmällä tähtäimellä.

Elinvoiman tulee olla läpileikkaava teema kaikessa kunnan toiminnassa. Päätöksenteossa tuleekin tarkastella, millaisia vaikutuksia kulloinkin tehtävällä ratkaisulla on kunnan elinvoiman kannalta.

Elinvoimatekijät voidaan jakaa koviin ja pehmeisiin elinvoimatekijöihin. Koviksi tekijöiksi voidaan luonnehtia esimerkiksi kunnan taloudellisia resursseja, työvoimaan ja koulutukseen liittyviä asioita, liikenneyhteyksiä sekä yrityspalveluita. Pehmeät elinvoimatekijät taas viittaavat kunnan niin sanottuihin imagotekijöihin. Näitä ovat esimerkiksi kulttuurin, liikunnan ja asumisen mahdollisuudet. Pehmeät elinvoimatekijät voivat olla myös näkymättömiä, aineettomia tekijöitä. Tällaisia ovat esimerkiksi kunnan ilmapiiri, yhteishenki, osallisuuden kokeminen ja luottamus.

Tahto, kyky ja resurssit kehittää kuntaa ovat elinvoiman edellytyksiä. Tulevaisuuden kunnan tärkeimpänä tehtävänä on hyvinvoinnin edistämisen lisäksi juuri elinvoiman edistäminen. Vai voiko hyvinvointia olla ilman elinvoimaisuutta?

KUNNAN ELINVOIMAISUUS ON:

- 1. Vetovoimainen ympäristö**
- 2. Kilpailukykyinen yritys-kanta**
- 3. Osaamisen ja työvoiman saatavuus**
- 4. Palvelut**
- 5. Sosiaalinen pääoma**
- 6. Yhteisöllisyys**
- 7. Vahva kuntatalous**

SIVISTYKSEN ROOLI KUNNASSA

Sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisvastuun siirryttyä pois kunnilta varhaiskasvatus, perusopetus ja osittain toisen asteen koulutus ovat suurin yksittäinen kunnan vastuulla oleva kokonaisuus.

Kunnan yhden tärkeimmistä tehtävistä voidaan ajatella olevan mahdollistaa laadukas koulutus sekä oppijoiden ja henkilöstön hyvinvointi.

Kasvatus- ja koulutuspalveluilla on myös keskeinen rooli elinvoiman kannalta. Toimiva varhaiskasvatus ja monipuolinen kouluverkko ovat vetovoimatekijöitä, jotka houkuttelevat kuntaan uusia asukkaita.

Moni kunta on myös tuottamassa koulutuskunta-yhtymien kautta ammatillista toisen asteen koulutusta. On tutkittu, että ammatillisen koulutuksen ympärille syntyy vastaavan alan yrittäjyyttä ja sitä kautta työpaikkoja, palveluja ja verokertymää.

MITÄ YRITTÄJYYSKASVATUS ON?

Yrittäjyyskasvatus on lapsille ja nuorille suunnattua kasvatusta, jonka tavoitteena on edistää myönteistä asennetta yrittäjyyteen, lisätä yrittäjyyteen liittyviä valmiuksia ja kehittää yrittäjämäistä toimintakulttuuria.

Yrittäjyyskasvatuksen tavoitteena on myös saada aikaan uutta yrittäjyyttä yhteiskunnassa.

Yrittäjyyskasvatuksessa tärkeää on tekemällä oppiminen, kokeileminen, projektioppiminen sekä yhteistyö työelämän, yrittäjien ja muiden toimijoiden kanssa.

Laadukas koulutus edellyttää hyvää johtamista, innostavaa, kannustavaa ja inspiroivaa työyhteisöä sekä työn merkityksellisyyden kokemista. Siihen liittyy mahdollisuus kehittää omaa ammattitaitoaan, ideoida ja kokeilla uutta. Oleellista on myös monipuolinen yhteistyöverkosto ja toimiva yhteistyö. Riittävät henkilöstöresurssit sekä tarkoituksenmukaiset tilat ja välineet vaikuttavat myös henkilöstön motivaatioon ja jaksamiseen. Tämä heijastuu suoraan lapsiin ja nuoriin.

YRITTÄJYYSKASVATUS ELINVOIMATEKIJÄNÄ

Yrittäjyyskasvatus yhdistää koulutuksen ja perinteisen elinkeinopolitiikan yhteiseksi teemaksi ja siksi sen kehittämisellä voidaan vaikuttaa laajasti kunnan kehittämiseen ja elinvoiman vahvistumiseen.

Tavoitteellisella yrittäjyyskasvatuksella vahvistetaan yrittäjämäistä asennetta ja toimintaa, lisätään yrittäjyyteen liittyviä valmiuksia, synnytetään uutta yrittäjyyttä ja luodaan siten tarpeellista elinvoimaa. Yrittäjyys on avainasemassa pärjäävän hyvinvointiyhteiskunnan rakentamisessa.

Tarvitsemme uusia yrityksiä ja olemassa oleviin yrityksiin jatkajia sekä tekijöitä, jotka osaavat työskennellä yrittäjämäisesti. Yrittäjämäinen toiminta mahdollistaa myös organisaatioiden kyvyn luoda uutta.

Yrittäjyyskasvatuksen aatteellinen tehtävä on luoda yksilölle uskoa tulevaisuuteen ja omiin kykyihin.

**"Minä osaan,
minä pystyn,
minä pärjään!"**

2. ENNAKOINTI EDELLYTTÄÄ KESKUSTELUA

Yhteiskunnassa käynnissä oleva muutos on jatkuvaa ja kiihtyvää. Sen ennustaminen on vaikeaa ja tilanteet ja toimintaympäristöt saattavat muuttua nopeasti ja dramaattisestikin, kuten koronapandemia ja Ukrainan kriisi osoittavat.

Kuitenkin kunnan kehittämistyön tueksi tarvitaan tietoa niistä toimintaympäristön muutostekijöistä, jotka vaikuttavat kunnan tulevaisuuteen. Tätä tulevaisuuden suunnittelua pohjustetaan ennakkoinnilla. Ennakoinnilla tarkoitetaan joukolla tulevaisuutta luotaavia toimenpiteitä, joiden tavoitteena on tunnistaa mahdollisimman aikaisin olennaiset muutokset toimintaympäristössä.

Toimintaympäristöjen nopea muutos tekee ennakkoinnista vaikeaa. Onneksi pidemmän aikavälin muutostekijät ja trendit ovat paremmin ennakoitavissa. Tällaisia ovat esimerkiksi väestön kehitys tai elinkeinorakenne.

Ennakointiin kuuluu vaihtoehtoisten tulevaisuuden kehityspolkujen hahmottaminen eli skenaarioiden rakentaminen.

Ennakointi ei ole tietämystä vaan näkemyksellisyyttä tulevaisuudesta ja siitä, mitä voi tapahtua ja mikä voi olla mahdollista. Onnistuneen ennakkoinnin edellytys on toimiva vuoropuhelu ja yhteistyö eri toimijoiden kesken. Parhaimmillaan ennakointi on eri toimijoiden yhdessä tekemää tulevaisuustyötä, joka luo yhteistä ymmärrystä muutoksesta.

Ennakointia voidaan tehdä monella tasolla. Minimissään se on lyhyen aikavälin tarkastelua yhden toimijan näkökulmasta – esimerkiksi mikä tulee olemaan koulunsa aloittavien oppilaiden lukumäärä viiden vuoden kuluttua? Laajimmillaan se voi olla tarkempaa, erilaisia työkaluja hyödyntävää analyysiä tulevaisuuden osaamistarpeesta.

ENNAKOINTIPROSESSI YRITTÄJYYSKASVATUKSEN NÄKÖKULMASTA

1. Tulevaisuuden hahmottaminen eli tarvittavan tiedon kerääminen

- Mitä on tulevaisuuden osaaminen?
- Millainen on tulevaisuuden työelämä?
- Mitä on yrittäjyys tulevaisuudessa?

2. Tulevaisuuden ymmärtäminen eli saadun tiedon analysointi

- Miten yrittäjyyskasvatuksella voidaan vaikuttaa?

3. Tulevaisuuden tekeminen eli niiden ratkaisujen tekeminen, joilla vaikutetaan tulevaan.

- Millaisia yrittäjyyskasvatustoimenpiteitä suunnitellaan?
- Millaisia tavoitteita yrittäjyyskasvatukselle asetetaan?
- Miten yrittäjyyskasvatus resursoidaan?

3. MIKSI YRITTÄJYYSKASVATUS EI TOTEUDU?

Yrittäjyyskasvatus nousi suomalaisen koulutuskentän keskusteluun 1980-luvulla. Perusopetuksen opetus-suunnitelmiin yrittäjyyskasvatus nostettiin ensimmäisen kerran vuonna 1994 ja ensimmäiset yrittäjyyskasvatuksen linjaukset opetusministeriö julkaisi vuonna 2004.

Pitkästä historiasta huolimatta yrittäjyyskasvatus ei kuitenkaan toteudu kaikkialla vielä riittävän hyvin. Yrittäjyyskasvatus on liian usein yksittäisiä, muusta opetuksesta irrallisia toimenpiteitä tai yhden opettajan toimenpiteitä. Yrittäjyyskasvatuksesta puuttuu jatkumo eikä se ole osa arkea.

Yrittäjyyskasvatus mielletään usein kapea-alaisesti niin sanottuna yrittäjäkoulutuksena. Toisaalta yrittäjyyskasvatuksen haasteena on laveus: yrittäjyyskasvatuksen ajatellaan olevan kaikkea aktiivista toimintaa ja siten olevan ratkaisu moneen tarpeeseen.

On huomattu, että yrittäjyyskasvatuksen opetus homogenisoituu: oppilaitokset hyödyntävät vain valmiita malleja ja kaikille oppijoille tarjotaan samat ratkaisut.

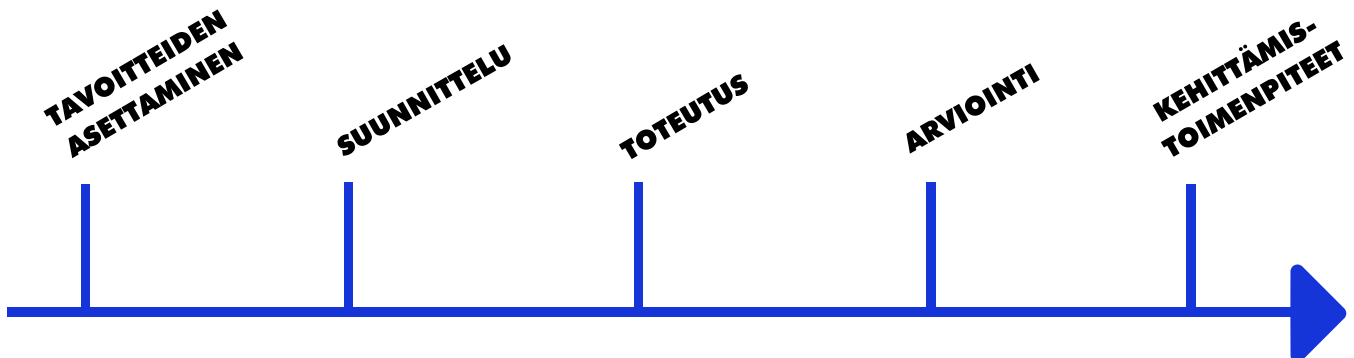
Yksipuolinen yrittäjyyskasvatus ei kuitenkaan ota huomioon opiskelijoiden yksilöllisiä tarpeita eikä heidän erojaan oppimisessa.

Tulosta tuottava ja vaikuttava yrittäjyyskasvatus edellyttää sen viemistä toimintakulttuuriin niin kunnan kuin yksittäisen oppilaitoksen tasolla. Se edellyttää myös tavoitteiden asettamista ja arviointia.

Oppilaitosten kohdalla yrittäjyyskasvatus toteutuminen edellyttää oikeanlaista johtamista, opetushenkilöstön riittävää osaamista ja yrittäjämäistä asennetta, yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja oppimisympäristöjä sekä yhteistyöverkostoja.

Kuntatasolla yrittäjyyskasvatuksen onnistuminen edellyttää sen viemistä osaksi kunnan muita kehittämis-toimenpiteitä ja strategisia ratkaisuja. Myös kuntatasolla yrittäjyyskasvatus edellyttää johtamista ja resursointia.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN PROSESSI

4. MAHDOLLISTAACO KUNTA YRITTÄJYYSKASVATUKSEN?

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN RESURSOINTI

Yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää riittävää resursointia. Resursointi on budjetoidun resurssin lisäksi myös ajan resursoimista. Tärkeää on mahdollistaa aika yhteiselle keskustelulle ja suunnittelulle.

Rahallisesti resursointi tarkoittaa oppimisympäristöihin ja pedagogiikkaan tehtyjen panostusten lisäksi myös yrittäjyyskasvatuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen varattua riittävää henkilöresurssia.

Yrittäjyyskasvatuksen resursointi ei useinkaan ole niin sanottu lisäkulu, vaan olemassa olevien resurssien uudelleen tarkastelua ja panos-tuotos suhteen pohtimista.

Yrittäjyyskasvatuksen resursointi ei saa jäädä pelkästään sivistystoimen resurssiksi, vaan resurssia on hyvä löytyä myös muilta toimialoilta. Rohkeilla ratkaisuilla rakennetaan uutta ja vaikuttavaa!

VAHVA YHTEISTYÖ TOIMIJOIDEN KESKEN

Tuloksekas kehittämistyö tarvitsee aina vahvaa yhteistyötä. Liian usein toimitaan ja tarkastellaan asioita siilomaisesti yksittäisten toimialojen kautta. Toimialoilla on omat budjettinsa, projektinsa, strategiansa, toimintamuotonsa jne. Usein on myös niin, että päättävässä asemassa olevilla on omat intohimonsa ja kehittämiskohteensa, joita he vievät vahvasti eteenpäin.

Yrittäjyyskasvatuksen avulla toimintaa voidaan tarkastella yli toimialojen. Itse asiassa laadukasta yrittäjyyskasvatusta ei voida toteuttaa ilman laajaa toimijoiden yhteistyötä. Yrittäjyyskasvatuksen kehittämistyön tärkeys tulee nähdä sivistystyön lisäksi myös elinkeinopuolella ja päinvastoin. Yhteiseen kehittämistyöhön on hyvä koota laaja joukko toimijoita, myös kunnan omien toimijoiden ulkopuolelta, kuten yrittäjät ja kolmannen sektorin toimijat.

Kunnan yrittäjyyskasvatuksen kehittämisen keskeiseksi elimeksi kannattaa perustaa työryhmä, jonka vastuulla on huolehtia siitä, että yhdessä asetetut tavoitteet toteutuvat.

YES TIIMI

YES Tiimi toimii alueellisena yrittäjyyskasvatuksen työryhmänä, jonka avulla voidaan paikallisesti toteuttaa ja kehittää yrittäjyyskasvatusta sekä rakentaa koulu-yritysyhteistyötä. YES Tiimiin kutsutaan mukaan mm. opetushenkilöstöä, päättäjiä, virkamiehiä ja elinkeinoelämän edustajia.

YES Tiimin tehtävänä on ideoida, koordinoita ja ohjata alueellista yrittäjyyskasvatusta ja valvoa esimerkiksi yrittäjyyskasvatuksen tavoitteiden toteutumista.

YES Tiimiä koordinoi alueellinen YES-toimija.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN JOHTAMINEN

Toteutuakseen yrittäjyyskasvatus tarvitsee johtamista. Yrittäjyyskasvatuksen johtamisessa on tärkeää, että kunnassa on yhteinen ymmärrys siitä, mitä yrittäjyyskasvatus tarkoittaa ja mihin sillä tähdätään. Onnistuneella johtamisella varmistetaan, että asetetut tavoitteet saavutetaan ja että jokainen osaa toimia tavoitteiden saavuttamiseksi.

Yrittäjyyskasvatuksen johtaminen voidaan jakaa strategiseen ja operatiiviseen johtamiseen. Strateginen johtaminen on päämäärien ja tavoitteiden asettamista sekä vision ja suunnan määrittämistä. Operatiivinen johtaminen on puolestaan asetettujen tavoitteiden ja päämäärien johtamista sekä miettimistä, miten ja millaisilla toimenpiteillä tavoitteet saavutetaan.

Yrittäjyyskasvatukseen liittyy myös pedagoginen johtajuus. Yrittäjyyskasvatuksen pedagoginen johtajuus on yrittäjyyskasvatuksen oppimiskulttuurin kehittämistä sekä organisaatioiden ja henkilöstön yrittäjyyskasvatusosaamisen kehittämistä. Se on myös kannustamista ja innostamista kokeilemaan uutta.

"Miten varmistetaan, että johtajilla on riittävä osaaminen johtaa yrittäjyyskasvatusta?"

Yrittäjyyskasvatuksen pedagoginen johtaminen perustuu koulutusta ohjaaviin lakeihin, asetuksiin ja opetus-suunnitelmiin sekä yrittäjyyskasvatuksen strategioihin.

Kuntatasolla yrittäjyyskasvatuksen johtaminen on ennen kaikkea mahdollistamista. Resurssien lisäksi tarvitaan tahtotila kehittämiselle, suuntaviivat työlle ja verkostot, joissa kehittämistyö tehdään. Yrittäjyyskasvatuksen johtamisen kehittäminen tulee olla myös osa kunnan laajempaa johtamisosaamisen kehittämistä.

YRITTÄJYYSKASVATUSOSAAMISEN VARMISTAMINEN

Tuloksellista ja laadukasta yrittäjyyskasvatusta ei synny eikä sitä voida kehittää ilman, että toteuttajilla on riittävästi osaamista yrittäjyyskasvatuksesta. Osaamista tarvitsevat sekä kunnan johtavat virkamiehet, rehtorit että yrittäjyyskasvatusta toteuttava henkilöstö.

Osaamisen kehittämiseksi on luotava mahdollisuuksia ja annettava resursseja. Osaamisen kehittäminen vaatii myös oman suunnitelmansa ja tavoitteensa. Tärkeää on pohtia yksilön osaamisen kehittämisen lisäksi myös osaamista organisaation näkökulmasta.

YESin Yrittäjyyskasvatuksen kehittäjän osaamispolku tarjoaa yrittäjyyskasvatukseen tietoa, taitoja, verkostoja ja työkaluja. Polun valmennukset ja verkostot ovat suunnattu niin johtajille kuin opetushenkilöstöllekin.

5. YRITTÄJYYSKASVATUSTA RAKENNETAAN YRITTÄJÄMÄISEN OSAAMISEN EKOSYSTEEMISSÄ

MIKSI OSAAMISTA TULEE TARKASTELLA UUDELLEEN?

Yhteiskunnan murroksen, työelämän muutoksen, teknologian kehittymisen ja digitaalisuuden myötä myös osaamistarpeet ovat muuttuneet. Substanssiosaamisen lisäksi tarvitaan yhä enemmän oppimaan oppimisen taitoja ja kykyä jatkuvaan oppimiseen.

Merkitystään kasvattavat niin sanotut metataidot kuten ongelmanratkaisutaidot, itseohjautuvuus, oppimiskyky, henkilökohtaisen ja yhteisön osaamisen kehittäminen ja johtaminen sekä tiedon arviointitaidot. Tärkeää on myös digitalisaatioon liittyvä osaaminen, kuten digitaalisten ratkaisujen ja työkalujen hyödyntäminen.

Vuorovaikutustaidot ja verkosto-osaaminen ovat myös tulevaisuuden taitoja.

On myös selvää, että yhä useampi kohtaa tulevaisuudessa yrittäjyyden. Perinteiset palkkasuhteen vähenevät ja itsensä työllistämisen taidot korostuvat.

Myös koulutuksen ja työelämän rajapinta hämärtyy. Se aiheuttaa tarpeen tarkastella osaamisen kertymistä uudella tavalla. Osaamista karttuu myös perinteisen formaalin koulutuksen ulkopuolella. Osaamisen karttuminen on myös jatkuvaa sekä ajasta ja paikasta riippumatonta.

YRITTÄJÄMÄINEN TOIMINTAKULTTUURI

Yrittäjyyskasvatuksen toteutuminen edellyttää yrittäjyyskasvatuksen juurtumista toimintakulttuurin kautta arjen tasolle.

Yrittäjämäinen toimintakulttuuri oppilaitoksessa osallistaa toimintaan: niin oppijoita kuin opetushenkilöstöä kannustetaan kehittämään vahvuuksiaan, hankkimaan osaamista ja kokeilemaan uusia oppimismenetelmiä ja -ympäristöjä. Keskeistä on yrittäjämäisten valmiuksien vahvistaminen.

Yrittäjämäiseen toimintakulttuuriin kuuluvat vahvasti pedagogisen johtajuuden ajatus, avoimuus, luottamus, sekä opetushenkilöstön keskinen ja muiden toimijoiden kanssa tehtävä yhteistyö. Toiminnalle asetetaan tavoitteet ja toimintaa arvioidaan ja kehitetään arvioinnin pohjalta.

Kunnan yrittäjämäinen toimintakulttuuri on yrittäjyyteen kannustamista, yrittäjämäisen asenteen vahvistamista ja yrittäjyyden ja yrittäjämäisyyden vahvistamisen huomioimista kaikessa päätöksenteossa.

KOKEILUKULTTUURI

Yrittäjämäistä toimintakulttuuria vahvistava kokeilukulttuuri syntyy halusta, rohkeudesta ja mahdollisuuksista kokeilla uusia toimintatapoja.

Kokeilukulttuuri on uuden ajattelun kehittämistä (oppimista) tekemisen, onnistumisen sekä epäonnistumisen kautta. Syntyneitä ideoita kokeillaan käytännössä jo prosessin alkuvaiheessa.

Kokeilukulttuurissa kokeilulla on alku sekä loppu ja kokeilussa on usein mukana käyttäjä.

Kokeilukulttuuri edellyttää oppimista, siilojen ylittämistä, osallistamista, uudenlaisten verkostojen hyödyntämistä, vuorovaikutusta sekä rakenteiden ja käytäntöjen haastamista.

YRITTÄJÄMÄINEN AJATTELU

Yrittäjämäinen ajattelu tarkoittaa kokonaisvaltaista tarkastelua ja näkökulmien muodostamista sekä kykyä ymmärtää ja toimia erilaisissa tilanteissa. Se on aktiivista, luovaa ja epävarmuutta hyödyntävää ajattelua sekä perustuu kykyyn olla joustava, muuttuva ja uudistuva.

Yrittäjämäisessä ajattelussa on tärkeää nähdä uhat mahdollisuuksina ja kehittämiskohteina.

Yrittäjämäisesti ajatteleva kunta tarkastelee toimintaansa kriittisesti. Teemmekö asiat kuten ennenkin, tutulla ja turvallisella, totutulla tavalla? Vai katsommeko asioita uusin ja erilaisin silmin? Luovummeko vanhoista tavoista ja kokeilemmeko uutta?

YRITTÄJÄMÄISET VALMIUDET JA OSAAMINEN

Yrittäjämäiset valmiudet tarkoittavat yksilön yrittäjämäisiä tietoja, taitoja ja asenteita. Yrittäjämäiset valmiudet ovat osa tulevaisuuden osaamista.

Yrittäjämäiset valmiudet ovat myös yksilön voimavara rakentaa tulevaisuuttaan. Jokainen voi oppia yrittäjämäistä asennetta. Yrittäjyyteen kasvaminen ja yrittäjämäiseen toimintatapaan oppiminen on jatkuvaa ja sitä tapahtuu kaikkialla, myös oppilaitosten ulkopuolella.

Yrittäjämäinen osaaminen on yrittäjämäisten valmiuksien hyödyntämistä siten, että se tuottaa hyvää itselle ja muille.

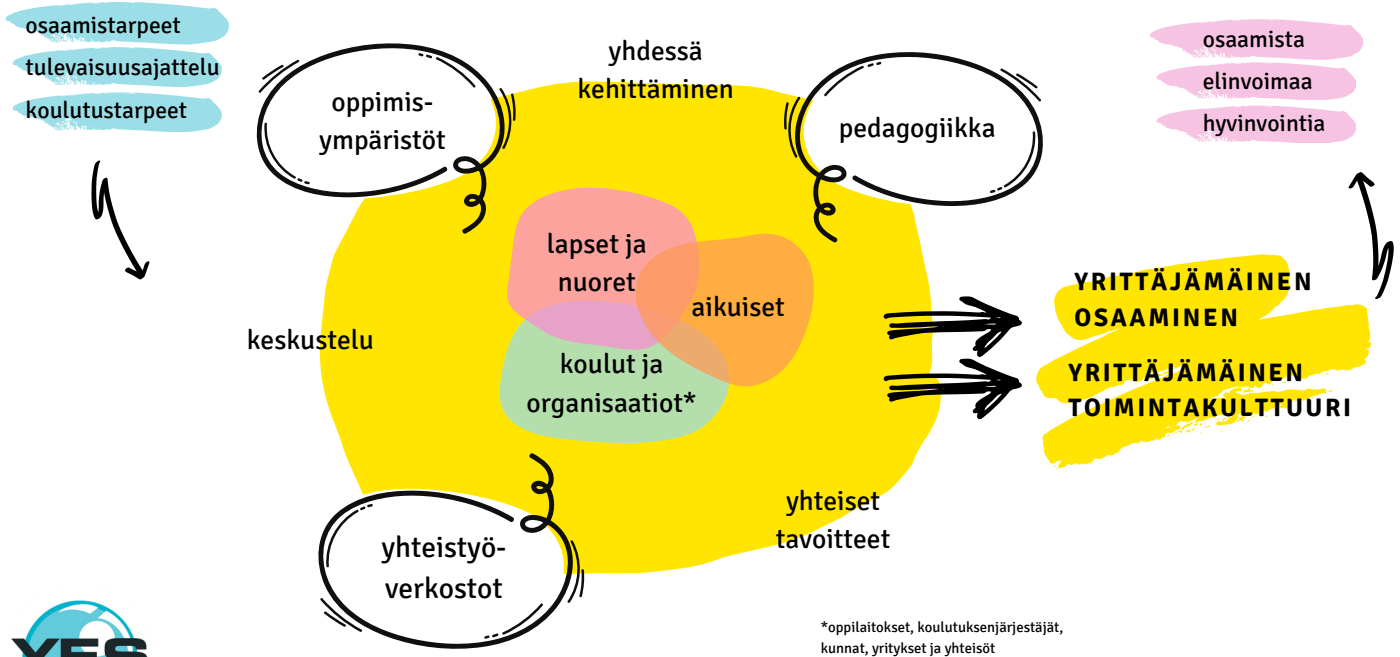
MITÄ OVAT YRITTÄJÄMÄISET VALMIUDET?

Yrittäjyydessä ja yrittäjämäisessä toiminnassa tarvittavia valmiuksia ovat muun muassa seuraavat:

- mahdollisuuksien havainnointi ja hahmottaminen sekä niihin tarttuminen
- luovuus
- aloitteellisuus
- tavoitteellisuus
- kyky muuttaa ideat toiminnaksi
- omien vahvuuksien tunnistaminen ja hyödyntäminen
- sisukkuus
- vastuunottaminen
- rohkeus
- kyky ymmärtää, tunnistaa ja hallita riskejä
- kyky tehdä päätöksiä
- epävarmuuden ja pettymysten sietokyky
- kyky ymmärtää taloutta ja sen toimintaa.

Listaus perustuu yleissivistävän ja ammatillisen koulutuksen opetussuunnitelmiin, Euroopan Unionin EntreComp -viitekehykseen sekä Opetus- ja kulttuuriministeriön Yrittäjyyslinjauksiin 2017.

YESIN YRITTÄJÄMÄISEN OSAAMISEN EKOSYSTEEMI

© YES-verkosto

YES-verkosto on lanseerannut Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemi -mallin, joka hahmottaa sitä, miten tulevaisuuden osaamista syntyy. Yrittäjämäinen osaamisen ekosysteemi auttaa tuomaan yrittäjyyskasvatukseen paikallista näkökulmaa ja vastaamaan osaamistarpeisiin.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemi -malli on jatkuvan oppimisen järjestelmä, jossa oppiminen tapahtuu yrittäjämäisesti vahvistaen yrittäjämäisiä valmiuksia. Ekosysteemin ajattelun mukaisesti oppimista tapahtuu myös formaalin koulutuksen ulkopuolella ja siihen luetaan myös perinteisen koulutuksen ulkopuoliset tahot kuten yritys- ja työelämä, kolmas sektori ja harrastustoiminta. Näin informaali ja nonformaali oppiminen on yhä vahvempi osa oppimisen kokonaisuutta.

Ekosysteemiajattelussa oppiminen on ehtymätön luonnonvara, mutta sitä tulee kuitenkin ruokkia sopivilla virikkeillä erilaisissa ympäristöissä.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemissä koulutus ja elinkeinoelämä käyvät aktiivista vuoropuhelua ja toteuttavat yhteisiä toimenpiteitä, jolloin oppilaitoksista valmistuu aktiivisia ja yritteliäitä nuoria, jotka pärjäävät elämässä ja tulevassa työelämässä. Vuoropuhelu mahdollistaa myös syvemmän pohtimisen oppimisen tavoitteista ja siitä, miten tehtävä yhteistyö voi tukea myös yksittäisen oppiaineen tai koulutusohjelman sisältöjä ja oppimistavoitteita.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemissä YES toimii eräänlaisena kehittämisalustana. Autamme muita kehittymään ja kehittämään toimintaansa yrittäjämäisemmäksi ja tarjoamme työkaluja ja tukea tässä muutosprosessissa sekä synnyttämme vahvaa yrittäjämäistä toimintakulttuuria.

Ekosysteemissä kehitetään myös yrittäjämäistä pedagogiikkaa ja oppimisympäristöjä. Ekosysteemi kiinnittää huomiota oppimiseen. Laadukas ja monipuolinen oppiminen tuottaa laaja-alaista osaamista.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemi ei ole koskaan valmis. Se on kehittyvä ja uudistuva kokonaisuus, joka elää ajassa. Ekosysteemi huomioi paikalliset lähtökohdat ja tarpeet yrittäjyyskasvatukselle ja varmistaa, että jokaisella oppijalla on mahdollisuus yrittäjyyskasvatukseen.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemissä niin yksilöt, yhteisöt kuin organisaatiotkin kasvattavat omaa osaamispääomaansa. Tärkeää on tunnistaa jokaisen osaamistarpeet ja löytää ratkaisut niiden täyttämiseksi. Huomionarvoista on osaamisen tunnistamisen lisäksi sen tunnustaminen: Miten teemme hankitun osaamisen näkyväksi ja siten hyödyttämään niin yksilöä kuin yhteisöäkin?

Yksilöiden näkökulmasta yrittäjämäinen ekosysteemi tarkoittaa parempaa tulevaisuutta, yhteisöjen näkökulmasta elinvoimaa ja organisaatioille kehittymisen ja kasvun mahdollisuutta. Kokonaisuutena ekosysteemi lisää hyvinvointia ja aktiivista ja merkityksellistä toimintaa. Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemi on toimiva alusta verkottuneelle yhdessä oppimiselle, osaamisen uudistamiselle, ongelmien ratkaisuille ja innovaatioiden syntymiselle.

Yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemin kautta yrittäjyyskasvatuksesta tulee jatkumo ja osa arkea. Yrittäjyyskasvatus ei myöskään jää yksittäiseksi, irralliseksi toimenpiteiksi tai yksittäisen opettajan työksi.

Me YES-verkostossa uskomme vain kokonaisvaltaisen ja aidosti toimintakulttuuriin sisällytetyn yrittäjyyskasvatuksen tuottavan tulosta ja aitoa vaikuttavuutta. Toimivalla yrittäjämäisen osaamisen ekosysteemillä on tärkeä rooli kunnan elinvoiman, veto- ja pitovoiman sekä osaavan työvoiman saatavuuden turvaamisessa.

6. YRITTÄJYYSKASVATUS OSANA STRATEGIOITA

Yrittäjyyskasvatuksen toteutumisen tueksi on hyvä laatia strategia, joka ohjaa päätöksentekoa ja valintoja. Yrittäjyyskasvatuksen ottaminen strategiseksi tavoitteeksi tukee yrittäjämäisen toimintakulttuurin toteuttamista ja edistämistä. Kun yrittäjyyskasvatukselle on tehty strategia, on sitä myös helpompi resursoida, aikatauluttaa ja toteuttaa.

Yrittäjyyskasvatuksen strategioissa määritellään yhteinen yrittäjyyskasvatuksen visio ja tavoitteet. Oppilaitoksia ja muita toimijoita koskevat toimenpiteet ja vastualueet konkretisoivat tavoitteet.

Yrittäjyyskasvatuksen strategioiden laatimisen lisäksi on hyvä huolehtia siitä, että yrittäjyyskasvatus on huomioitu myös kunnan muissa strategioissa ja ohjelmissa. Tällaisia ovat esimerkiksi kuntastrategiat, elinkeino-ohjelmat ja opetussuunnitelmat.

Strategiset tavoitteet eivät kuitenkaan yksin riitä, vaan ne tulee konkretisoida käytännön toiminnaksi. Yrittäjyyskasvatuksen strategian jalkauttamisen tueksi tarvitaan yrittäjyyskasvatuksen ehjä polku, joka kuvaa konkreettiset yrittäjyyskasvatus-toimenpiteet koulu- ja luokka-asteittain. Luonnollisesti myös opetussuunnitelmien tavoitteet ohjaavat yrittäjyyskasvatuksen käytännön toteutusta.

MILLAINEN ON HYVÄ YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIA?

Strategiaa tehdessä kohtaavat erilaiset intressit ja näkemykset. Yrittäjyyskasvatuksen strategian keskiössä ovat lapset ja nuoret ja se, miten yrittäjyyskasvatuksen tavoitteet palvelevat heidän tulevaisuuttaan. Yrittäjyyskasvatuksen strategia huomioi myös opetushenkilöstön, kunnan muut toimijat sekä työelämän edustajat.

Strategiaan ei tarvitse laittaa kaikkia mahdollisia tavoitteita, vaan pohtia mikä on juuri sillä hetkellä tärkeää tavoitella. Strategian aikajänne on syytä arvioida tarkkaan. Strategia tulee myös päivittää säännöllisesti.

Yrittäjyyskasvatuksen strategia laaditaan eri toimijoiden yhteistyönä ja sen laatimiseen on hyvä osallistaa myös oppijat. Yhteiseen strategiprosessiin osallistuminen lisää sitoutuneisuutta.

Strategiaa voidaan lähestyä monesta näkökulmasta ja sitä tuleeekin tarkastella monelta tasolta. Yrittäjyyskasvatuksen strategiaa laatiessa on tärkeää huomioida lainsäädännön velvoitteet, opetussuunnitelmat, opitut tavat, kunnan toimintaympäristö ja perinteet.

POHDI STRATEGIAA LAATIESSA :

- ***Voiko tahtotilan ymmärtää?***
- ***Voiko tavoitteet saavuttaa?***
- ***Voiko tahtotilan viestiä?***
- ***Voiko strategian jalkauttaa?***
- ***Voidaanko tuloksia mitata?***

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN STRATEGIA EI OLE SUUNNITELMA VAAN TYÖTÄ

Strategia ei ole vain asiakirja, vaan se on jatkuvaa uudistumista, kehittämistä, kokeilua ja pilotointia. Se on erilaisia toimenpiteitä ja käytäntöjä, joita tulee arvioida ja kehittää paremmiksi.

Strategian tavoitteiden konkretisoiminen toimenpiteiksi ja käytäntöön kannattaa suunnitella jo laatimisvaiheessa. Jalkauttamisen onnistumisen ehtona on se, että kaikki ymmärtävät oman roolinsa tavoitteiden saavuttamisessa.

Erityisen tärkeää on pohtia, miten huolehditaan siitä, miten strategia jalkautetaan ja kenen vastuulla on tavoitteiden toteutumisen seuranta. Strategiasta ei kannata tehdä ”paperia”, joka ei koskaan konkretisoidu. Valitettavan usein käy niin, että strategiaprosessi tehdään huolella, mutta prosessin päätyttyä se unohtuu, koska sen tavoitteiden toteutumisen koordinaatio ja seuranta puuttuvat.

ONNISTUNUT YRITTÄJYYS- KASVATUKSEN STRATEGIAPROSESSI:

1. Kokonaisuuden suunnittelu

Strategian laatimisprosessi ja jalkautus on yhtenäinen kokonaisuus. Strategian laatimisen yhteydessä tulee suunnitella jo strategian jalkautuminen.

2. Aito osallistaminen

Strategian laatimisessa on hyvä osallistaa toimijoita laajasti ja huomioida myös tavoitteiden ja toimenpiteiden kohderyhmä ja käytännön toteuttajat. Osallistuminen strategiaprosessiin sitouttaa toteuttamaan tavoitteita ja tekee strategiasta yhteisen.

3. Monipuolinen prosessi

Strategian synnyttämisessä kannattaa hyödyntää monipuolisesti erilaisia työkaluja ja menetelmiä. Myös innostavaan ja hyvään ilmapiiriin kannattaa panostaa. Se motivoi paitsi strategian laatimiseen, myös jalkauttamiseen.

YRITTÄJYYSKASVATUKSEN EIJÄ POLKU

YES-verkoston yrittäjyyskasvatuksen eijä polku on malli, jonka avulla voidaan rakentaa yrittäjyys-kasvatuksen strategiaa tai toimintasuunnitelmaa ja eri opetussuunnitelmia tukeva näkemys siitä mitä ja millaisia yrittäjyyskasvatustoimenpiteitä kullekin ikäryhmälle toteutetaan. Yrittäjyyskasvatuksen eijän polun avulla irrallisista ja yksittäisistä toimenpiteistä muodostuu toisiaan tukeva jatkumo kouluasteelta seuraavalle.

Eijän polun ei ole tarkoitus olla luettelo toimenpiteistä, vaan viitekehys yrittäjyyskasvatuksen tavoitteita tukevien opetusmenetelmien kehittämiseksi. Eijä polku huomioi myös eri oppimisympäristöt ja konkreettisen yhteistyön muiden toimijoiden kanssa.

Yrittäjyyskasvatuksen eijä polku huomioi paikalliset lähtökohdat ja tarpeet yrittäjyyskasvatukselle, ja varmistaa, että jokaisella oppijalla on mahdollisuus yrittäjyyskasvatukseen.

Tutustu eri yrittäjyyskasvatuksen strategioihin täällä:

<https://yesverkosto.fi/yrittajyyskasvatuksen-kehittaminen/yrittajyyskasvatuksen-strategiat>

7. ARVIOINTI ON OSA YRITTÄJYYSKASVATUSTA

Arviointi on tärkeä osa oman toiminnan kehittämistä ja suunnittelua. Arviointityötä on tärkeää tehdä säännöllisesti. Arvioinnin kautta saadaan tärkeää tietoa yrittäjyyskasvatuksen toimenpiteistä, sen tavoitteiden toteutumisesta sekä muista toimintaan liittyvistä kehittämistarpeista. Arviointi ei kuitenkaan saa olla itsetarkoitus, vaan nimenomaan lähtökohta kehittämiselle.

Arviointi on parhaimmillaan prosessi, joka on kiinteä osa yrittäjyyskasvatusta sekä toiminnan suunnittelua ja sitä kautta myös kunnan jatkuvaa kehittämistä. Arviointiprosessi on hyvä tehdä yhdessä ja osallistaa siihen toimijoiden ja sidosryhmien lisäksi myös oppijat.

Arviointiprosessi kannattaa suunnitella etukäteen jo tavoitteiden asettamisen yhteydessä. Tärkeää on myös määritellä riittävän monipuoliset ja selkeät mittarit. Arvioinnissa hyödynnettävää aineistoa kannattaa kerätä monipuolisesti ja hyödyntää erilaisia arviointityökaluja.

YRITTÄVÄN KULTTUURIN ARVIOINTITYÖKALU

Oulun yliopiston MicroEntren laatima Yrittävän kulttuurin arviointityökalu soveltuu yrittäjyyskasvatuksen toteutumisen arviointiin. Palvelun avulla voidaan oppilaitoskohtaisen toimintakulttuuriarvioinnin lisäksi arvioida koko kunnan yrittämäistä toimintakulttuuria. Työkalu tukee asetettujen tavoitteiden toteutumista ja antaa työkaluja pitkäjänteiseen kehittämiseen ja yrittäjyyskasvatuksen johtamiseen.

Ota arviointityökalu käyttöön:

<https://yrittavakulttuuri.fi>.

MTEE – YRITTÄJYYSKASVATUKSEN MITTARISTO

Yksittäisen opettajan tai rehtorin työtä voidaan arvioida LUT-yliopiston laatiman MTEE – Yrittäjyyskasvatuksen mittariston avulla. Työkalu pitää sisällään kysymyspatteriston, joihin vastaamalla vastaaja saa sanallisen ja numeerisen palautteen sekä kehittämisideoita omaan työhönsä. MTEE – Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo tarjoaa myös erilaisia mahdollisuuksia hyödyntää yrittäjyyskasvatuksen sisältöjä, menetelmiä ja erilaisia malleja monipuolisesti.

<https://mittaristo.lut.fi>

8. TYÖKALUT YRITTÄJYYSKASVATUKSEN RAKENTAMISEKSI KUNTAAN

YES-verkosto on laatinut prosessikaavion vaikuttavan yrittäjyyskasvatuksen rakentamiseksi. Tässä prosessikaaviossa esitetyt työkalut ovat osa YES-verkoston kuntavalmennuspakettia. Kysy lisää osoitteesta info@yesverkosto.fi.

1

KATSE TULEVAISUUTEEN

- *YES-pakka*
- *Ennakointityökalu*

2

TAUSTOITA, ARVIOI JA HANKI DATAA

- *Yrittävän kulttuurin arviointityökalu*
- *MTEE – Yrittäjyyskasvatuksen mittaristo*

3

RAKENNA TOIMIJAVERKOSTO

- *Ekosysteemi-pohja*
- *Kuuntele sidosryhmiä -malli*
- *Yrittäjyyskasvatustiimi*

4

ASETA TAVOITTEET

- *4T-malli*
- *SMART-työkalu*

5

MUODOSTA KOKONAISKUVA

- *Ehjä polku -pohja*

6

AIKATAULUTA

- *Yrittäjyyskasvatuksen vuosikello*

7

MÄÄRITÄ MITTARIT

8

ARVIOI ONNISTUMISTA

- *Arviointi-nelikenttä*
- *Yrittävän kulttuurin arviointityökalu*

yesverkosto.fi